

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

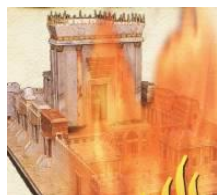
לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: תשעה באב

ההפטרה: "חזון ישעיהו" (ישעיה א')

ז' אב תשפ"א 1383 (שנה כו')

פרשת דברים - עֵבֶת זֶזוֹן

"ה' אלוֹקֵינוּ דָּבַר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לָאֵמַר רַב לָכֶם שַׁבָּת בְּהָר הַזֶּה.

פָּנוּ וּסְעוּ לָכֶם וּבֹאוּ הָרָאֲמוּרִי וְאֵל כָּל עַמִּי בְּעֶרְבָה בְּהָר

וּבְשַׁפְלָה וּבְנִגְבַּב וּבְחוּף הַיָּם.. עַד הַנָּהָר הַגָּדוֹל נָהָר פָּרָת..." (א, ו-י)

מפרש ה'כלי יקר'- "אחד עשר יום בחורב" (דברים א, ב) - אלו 11 יום שאנו מתאבלים על חורבן בית המקדש בשנה והם: 9 ימים של חודש אב, י"ז בתמוז ועשרה בטבת.

על יסוד זה מבאר ה'חת"ם סופר' את הפסוקים הנ"ל: "ה' אלוֹקֵינוּ דָּבַר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב" - בעת החורבן פנה הקב"ה לעם ישראל ואמר להם: "רב לכם שבת בהר הזה" - אין אתם ראויים לעבוד את ה' בהר הבית, לכן "פנו וסעו לכם" - צאו מארץ ישראל לגלות, ולמה? לפי שאתם "בערבה" - כאותה ערבה שאין בה לא טעם ולא ריח כן הינכם מנוערים ממצוות ומעשים טובים. "בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים" - בכל המקומות שהינכם נמצאים, אך יש לכם דרך אחת להיות בעלי מעלה, "עד הנהר הגדול נהר פרת" - ע"י שתעסקו בתורה והיא תפרה ותרבה ותחכים אתכם.

עניין של חשיבה

מעשה שהיה

שמי יעקב גוטמן, בן 13 וגר במונסי שבארצות הברית. ארצות הברית היא מדינה ענקית שמסילות רכבת רבות מחברות בין חלקיה. יום שישי אחד עמדתי בתחנת הרכבת עם סבי, היינו בדרכנו לביתם של הדודים שהתגוררו בעיר אחרת כדי להשתתף בשמחת בר מצווה והעליה לתורה של בן דודי שמואל, הייתה זו הזדמנות בשבילי לשוחח עם סבא ולספר לו על לימודי ולהנות מזמן איכות. עמדנו ברציף עמוס האנשים כשאנו ממתנים בסבלנות לרכבת שתבוא. על גבי היה מונח תיק שהכיל את בגדי וחפצי, ידי הימנית אחזה בידו של סבי ויד שמאל במזוודה גדולה. נשמעה צפירה, רמקול הכריזה הודיע שבעוד דקה תכנס הרכבת לתחנה, אנשים כיתפו את תיקיהם והתחילו לנוע לקו המסומן כשהם מתקרבים לשפת הרציף. סבא פסע לאטו ואני לצידו, בחור צעיר שהגיע באיחור ופחד לפספס את הרכבת, רץ במהירות עצומה שהוא דוחף אנשים בשתי ידיו. "הלו, אדוני, תזהר! אין לך עיניים!", צעקה לעברו אישה זקנה שנבהלה מהדחיפה שלו. אך הבחור המשיך לרוץ כשהוא נתקל בארגז של בקבוקי שתיה שהתפזרו לכל עבר. סבא דרך על אחד הבקבוקים ואיבד את שיווי משקלו, הוא נפל לרצפה, ו.... והחליק לתוך תעלת המסילה. צרחתי בבהלה, עוד חצי דקה הרכבת נכנסת לתחנה, עיני האנשים נקרעו מהלם ותדהמה, מה עושים?! הצפירה החרישה את אוזני, ראיתי את סבא מתרומם בקושי מעל המסילות ומתאמץ לעמוד כשחרדת מוות על פניו, הוא הרים את ידיו ותפס בשפת הרציף כשהוא מנסה להניף את רגליו כדי לעלות אך ללא הצלחה, ידי החליקו והוא נפל בחזרה. הכל התרחש כל כך מהר, עזבתי את התיקים והתכופפתי כשאני מנסה להושיט לסבי את ידי כדי שיאחז בקו ועלה. מיד הבנתי שלא אצלית, סבא גבוה וכבד ואני עוד עלול ליפול לתוך

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:45-7:48 * סוף זמן ק"ש 8:35-8:33

כניסת שבת: 7:28	יציאת שבת: 8:19	יציאת ש"ס ר"ת: 9:13
כניסת הצום: 7:48	חצות יום: 12:47	יציאת הצום: 8:04

התעלה. איש אחד שראה אותי ניסה גם הוא לעזור אך ידיו של סבא שהיו מלוכלכות בשמן וחול החליקו ולא הצליחו לתפוס את ידיו של האיש. הרכבת על שנים עשר קרונותיה, דהרה במהירות כהרגלה. עוד רגע קט... "לא אאאא", צרחתי, "ה' בבקשה!", כיסיתי את עיניי כדי לא לראות, ואז השתרר שקט, הרכבת נעצרה על מקומה ואני נפלתי על הרצפה חצי מעולף ופרצתי בבכי סוער. לא רוצה לדעת, לא רוצה לראות, לא רוצה לחשוב. השם, תציל את סבא צעקתי בתוך הלב.

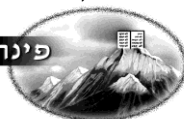
"עקב, הכל בסדר, אני פה!" נשמע קולו של סבא שהקפיץ אותי ממקומי, "סבא!!", חבקתי אותו בהקלה עצומה, "איך יצאת?" אנשים מיהרו להידחק אל הרכבת, תופסים את מקומם, ואני ביניהם כשהלב שלי עדיין דופק בפראות. התיישבנו, הנחתי את התיק והמזוודה מתחת לכיסאות, מזגתי לסבא כוס מים וגם אני שתיתי. "סבא, איך נחלצת?", סבא לא הצליח לדבר, הפחד ניכר עדיין של פניו.

בקצה הקרון התגודדו אנשים שדיברו בקול רם ונסעו מהתרגשות "אתה רואה את האיש הזה?" התערבה לפתע זקנה והצביעה על כושי ענק וגדול ממדים שעמד במרכז ההתקהלות. "הוא גילה תושייה, הסתכן וזינק לתוך התעלה, תפס את סבא שלך במתניו ופשוט זרק אותו החוצה והספיק לקפוץ ולחלץ את עצמו מפני הרכבת הדוהרת". סבא קפץ ממקומו וצעד לעבר הגוי, אנשים זזו לצדדים, מפנים לו את המעבר. סבא ניגש אל הגוי, חיבק אותו ואמר שוב ושוב: "תודה לך, תודה! הצלת את חיי! תודה בשמי ובשם ילדי, תודה, ושוב תודה!!", ראיתי את סבא רועד כולו מהודיה לה' שבשמים ולשליחו, אך הכושי נשען על קיר הקרון אדיש כולו למתרחש, לסבא המרוגש ולאנשים המהללים אותו על אומץ ליבו ועל תושייתו. ניגש אליו איש שהציג את עצמו כעיתונאי "אתה הצלת את חיי האיש הזה ואף סכנת את חיך לשם כך? למה עשית את זה?" והוא השיב: "עמדת ברציף וראיתי את האיש הזה נופל, אני עובד למחייתי כמלצר, והבנתי שאם תהיה פה תאונת רכבת, אאחר לעבודתי לפחות ב-4 שעות, תעשו את החשבון כמה זה 8 דולר, שכר עבודתי לשעה כפול 4 שעות? כשקלטתי את זה, קפצתי ומנעתי את העיכוב... 32 דולר זה לא כסף קטן!".

בסעודת הודיה שנערכה אמר אבא שלי: "הגוי הזה עשה פעולה גדולה ועצומה, אבל איפה הראש שלו היה? כמה דולר הוא ירוויח! סיכנת את עצמך, הצלת אדם שהוא עולם מלא, למה? למען משהו גשמי, כסף! רק גוי מסוגל לחשוב כך! אך מה זה מלמד אותנו? לשים לב היטב "איפה הראש שלנו נמצא". כשאנו עושים פעולות בחיי היום יום, אם נכניס מחשבה של מצווה ונזכור מי מצווה אותנו לעשותם וכמה נחת נעשה להשם יתברך. צריך רק להשתמש בכוח החשיבה ולהפוך את המעשים והפעולות למצוות ולקיום רצונו של אבינו, מלך העולם!

הלכות ערב תשעה באב שחל בשבת

פינת ההלכה

- א. במנחה של שבת אחר "עמידה" אין אומרים "צדקתך" (סי' תקנ"ג ס"ז בהרמ"א). ויקדימו זמן מנחה כדי שיספיקו הציבור לקיים סעודה שלישית לפני השקיעה.
- ב. אין לטייל בערב תשעה באב (סי' תקנ"ג ס"ז בהרמ"א) אפילו כשחל בשבת (וכה"ס סי' תקנ"ג ס"ק כ) היינו כל היום (וכה"ס ס"ק, דרכי יוסף ס"ק ה, חזו"ע עמ' ש"ג). רשאי ללמוד תורה בשבת גם אחרי חצות יום (12:47) בכל מה שירצה, עד בין השמשות (7:48) (חזו"ע עמ' רמח, ט"ז ס"ק ז, דרכי יוסף ס"ק ג).
- ג. בשבת זו אוכלים בשר ושותים יין, ואפילו בסעודה שלישית שמסתיימת סמוך לשקיעה ושרים שירי שבת (ש"ע סי' תקנ"ג ס"י תורת מועדים סי' ה ס"נח). ויזהר לסיים את הסעודה מס' דקות לפני שקיעת החמה כי בשקיעת החמה (7:48) נכנס צום תשעה באב!! (הרמ"א ס"א סי' י, ומשנ"ב ס"ק כד, חזו"ע עמ' רסו).
- ד. המצטער מהצום, אם לא יקח כדורים לפני הצום להקלת הצום, רשאי לקחתם ("קל צום" וכדו') (ש"ס יב"א ח"ט סי' נ"ז) ומעיקר הדין מותר לקחתם גם בשבת [ואין לחוש לשחיית סממנים ולא משום הכנה משבת לחול] (עין לית חן לגר"ע יוסף סי' פט והוצא דקבוצ' יורו משפט' לגר"ג בן משה) מ"מ לא יאמר שלוקחם לצורך הצום.

הלכות תשעה באב שחל במוצאי שבת

- א. ביום תשעה באב [לפני 1953 שנים] אירעו צרות קשות לישראל ובפרט חורבן בית המקדש הראשון והשני (גמ' תענית כז:) ולכן תשעה באב אסור באכילה, שתיה, רחיצה, סיכה, נעילת נעלי עור ואישות [אין צריך להיזהר בהרחקות כהושטה מיד ליד וכו'] (ש"ע סי' תקנ"ג ס"א, ילקו"י עמ' תנה) וכן אסור ללמוד תורה.
- ב. הכל (בנים מגיל 13 ובנות מגיל 12) חייבים לצום (ש"ע סי' תקנה, תקנ"ג) ואף מעוברות ומניקות חייבות

לצום (ש"ע ס' תקנ"ה) וכן המוהל, הסנדק ואבי הבן (ס' תקנ"ט ס"ח כהנ"א) חייבים לצום (משנ"צ ס"ק לה).
ג. ואלו הפטורים מהצום: קטנים [שלא הגיעו למצוות], חולה אפילו שאין בו סכנה [כגון: נפל למשכב]
וכן המפלת ר"ל או הילדת תוך 30 יום (ללידה מעת לעת) (ש"ע ס' תקנ"ט ס"ז ומשנ"צ ס"ק ט) וכן
מעוברות ומניקות שיש להן חולי [אפילו שאין בו סכנה] או שהתינוק או העובר ייזקו מהתענית (ס'
ס' ז ס"ג). זקן חלש ותשוש כוח פטור מהתענית (ילקו"י ארבע תעניות עמ' תכט).

ד. כל הפטורים מהתענית אינם צריכים להתענות תענית שעות [היינו לצום למס' שעות] ואינם
צריכים לאכול פחות משעור, מ"מ ראוי שיאכלו בצנעה, ויאכלו הנצרך (ס').

ה. אדם בריא שצם, אך עליו לבלוע גלולה נגד מיחוש ראש או כאבי גרון וכדו', מותר לו לבלוע
בלי מים, ואם יש בהם מתיקות ומשתמשים בהם דרך לעיסה או מציצה ואין בולעים אותם, יש
להחמיר. ואם הם לצורך רפואת חולי פנימי וכיו"ב יש להקל בכל אופן, ואם קשה לו לבלועם ראוי
להקל אף עם מעט מים [מרים כגון: תמצית של תה חזק], ויזהר שלא ישתה רביעית בבית אחת (תורה
מועדים ס' א ס"יג, ס"ק יג).

ו. רחיצה אסורה בתשעה באב בין בחמים בין בצונן ואפילו להושיט אצבעו למים אסור (ש"ע ס' תקנ"
ס"ז), וכ"ש שאסור לרחוץ פניו (אא"כ הוא אסטניס) (משנ"צ ס"ק כב). ואם היו ידיו מלוכלכות מותר רק
להעביר את הלכלוך (ש"ע ס"לא). וכן לכלוכים בעיניים [כגון: בבוקר] ודרכו לרחצם במים מותר לרחוץ
(ס"לא) ונשים המבשלות אוכל מותר להן להדיח את הירקות וכדו' כדרך (בא"ח סעי' כב).

ז. מותר לרחוץ את הכלים המלוכלכים שנותרו משבת בליל תשעה באב אם צריך אותם לצורך
קטנים או חולה שמותר להם לאכול (אור לציון לגר"צ אבא שאול ח"ג פ"כט ס"יד, כל המתאבל עליה לגר"י פאה עמ'
ספ'). ואם רוחצם כדי שיהיה נקי ומסודר מותר (ש"ת מעין אומר ח"ג לגר"י נקי פ"ד ס' ז בשם הרש"ל עובדיה יוסף
זאק"ל, אכלות וחורבן לגר"י שו"ר עמ' 183, ש"ת מחנה אליהו לגרפ פלאח ס' פו) והמחמיר לרחוץ עם כפפות תבוא
עליו ברכה (ברית הלוי לגר"א מחפז ח"א ס' ע, הרב אברהם יוסף בע"פ, שערי נחמה לגר"י שטנר ס' ז עמ' קנב כשגורס רח רע, ועוד)
ח. אין לשטוף את הבית בתשעה באב (ילקו"י מועדים עמ' תקפז) והמקל אחרי חצות ביום תשעה באב יש
לו על מה לסמוך (ילקו"י שם ע"פ דברי יוסף סיק תקנ"ט ס"ק ז, פסקי תשובות ס' תקנ"ט ס"כא).

ט. בנטילת ידיים של שחרית וכן כשיוצא מבית הכסא נוטל עד סוף קשרי אצבעותיו (ש"ע ס"י) אך
חולה האוכל פת, וכהן שנוטל ידיו לברכת כהנים נוטלים עד סוף הפרק (עמ' נל"א-נל"ב) ווממדת
חסידות שכל אדם ייטול ידיו שוב עד הפרק בלא ברכה במוצאי הצום (תורה מועדים ס').

י. אסור לנעול נעלים של עור בתשעה באב אבל של בד, גומי או עץ מותר (ש"ע ס' סעי' טז), [קבב
מותר אפילו שהרצועה היא מעור (חזו"ע עמ' ש"א)] ואם נגע בנעלים אלו צריך ליטול ידיו (בא"ח ס"כא).
קטנים מותרים בנעילת נעלי עור, מ"מ טוב לחנכם שינעלו נעלים שאינם של עור (חזו"ע עמ' ש"א). מי
שחייב ללכת בנעלי עור [כגון: חייל בתפקיד] טוב שישים מעט עפר בתוך מנעליו כדי לצאת ידי חובת
כל הפוסקים (ש"ת נלח יוסף ח"א ס' לה, עיין ש"ע ס' תקנ"ט ס"ז ומשנ"צ ס"ק לג) מ"מ כשיגיע לביתו יורידם (ס' ס"ה).
יא. אסור ללמוד תורה בתשעה באב שנאמר "פקודי ה' משמחי לב" וכן לא חוק לישראל, אבל מותר
ללמוד איוב, פרקים הרעים בירמיה, מדרש איכה ופירושים, קטעים מגמ' שעוסקים בחורבן
ואבלות [כגון: מועד קטן פ' "אלו מגלחין", גיטין נה: נח. סנהדרין קד.]. (ש"ע ס' תקנ"ט ס"א-ד ומשנ"צ ס'). וכן
מותר ללמוד ספרי מוסר המעוררים לתשובה (יצי"א ח"ב/כ"ו). אבל לא קטעים של באורי פסוקים
שמביאים לשמחה (חזו"ע). ויש חיוב ללמוד תורה ביום זה במותר (ילקו"י ח"ה עמ' תקפז).

יב. אין לקרוא תהילים בצום, מ"מ מותר דרך בקשה ותפילה כגון: על חולה וכיו"ב כמו כן יש להקל
למי שאינו יודע ללמוד שיקרא תהילים (חזו"ע עמ' ש"א) ולנשים יש להקל לקרוא (שם עמ' שטו).
קריאת עיתונים ושמיעת רדיו [חרדיים] אינם אסורים מן הדין והמחמיר תבוא עליו ברכה (ס').

יג. אין לומר שלום לחברו ואם אמרו לו שלום יענה בשפה רפה (ש"ע ס"ב). ו"בוקר טוב", "ערב טוב",
"שבוע טוב" מצד הדין מותר ועדיף שלא (חזו"ע עמ' ש"א) מותר לשאול "מה שלומך" ולאחל "מזל
טוב" (ס').

יד. בליל תשעה באב וביומו יושבים בבית הכנסת על הארץ עד המנחה (ש"ע ס' תקנ"ט סעי' ג) [המנהג
עד מעט אחרי חצות יום] (הרמ"א ס', כה"ח ס"ק כ, אור לציון ח"ג פ"כט ס"טי, משנ"צ אי"ש מלל"ח ס"ק ט).

וכן בבית המנהג שיושבים על הארץ (אור לציון לגר"צ אבא שאול ח"ג פ"כט ס"טי, ש"ת אגרות משה אור"ח ח"ה ס'
ט, מעין אומר ח"ג ס' כל עמ' קמ"א [שאלות לרש"ל עובדיה יוסף בע"פ], פסקי תשובות ס' תקנ"ט ס"ד ועוד) וכשיושב על
הארץ צריך שיפסיק ע"י בד או כרית ואפשר גם לשבת על כיסא נמוך פחות מ-3 טפחים (24 ס"מ)
(ילקו"י ארבע תעניות ס' תקנ"ט ס"א, ש"ת יצי"א ח"ט י"ד ס' כט, חזו"ע לרש"ל רבינו עובדיה יוסף אכלות ח"ב עמ' תט).
וחייב לקום מפני רבו, אביו, זקן וכיו"ב אפילו שיושב על הארץ (תורה מועדים ס' י ס"ב-ג). הנוסעים
באוטובוס או במכונית רשאים לשבת כרגיל (פסקי תשובות ס' תקנ"ט ס"ד).

טו. נהגו לישון בתשעה באב עם מזרון על הארץ ומי שאינו יכול ישן על המיטה. ומי שישן על שני
כרים יישן רק על כר אחד, ויש שנהגו לשים אבן תחת הכרית (ש"ע ס' תקנ"ט סעי' ז כהנ"א).

טז. בתפילות שמונה עשרה של תשעה באב מוסיפים "עננו" ב"שומע תפילה" ו"נחם ה' אלוֹקינו את אבלי ציון" ב"בונה ירושלים" (ש"ע סי' תקנ"ט ס"א) :

לספרדים: הדין כן בכל תפילות תשעה באב [ערבית, שחרית ומנחה] (ש"ע סס, משנ"ב ס"ק א, כה"ח ס"ק א) וכן מנהג ירושלים (משנ"ב ס"ק א, כה"ח ס"ק א, חז"ע לרש"ל עובדיה יוסף עמ' סנז)

לאשכנזים: הדין כן רק בתפילת מנחה של תשעה באב (הרמ"א סי' תקנ"ט ס"א משנ"ב ס"ק ג) [ורק השליח ציבור אומר את "עננו" גם בשחרית (אבל לא "נחם")] משנ"ב סס, פסקי תשובות סי' תקנ"ט סס.

* ואם שכח להזכיר "נחם" [בין ספרדי ובין אשכנזי] אומרה ב-"רצה" בלי חתימת "בונה ירושלים" [היכן שאומרים "עלה ויבא"] ואם לא- אומרה ב"אלוקי נצור" כנ"ל (חז"ע עמ' שעה, פסקי תשובות ס"א).

יז. אף שתשעה באב אסור בנעילת נעלי עור יש לברך ברכת "שעשה לי כל צרכי" בשם ומלכות (סס).

יח. מנהג ירושלים (וכן הרש"צ עובדיה יוסף והגאון בן ציון אבא שאול) להתעטף בציצית ולהניח תפילין בביה"כ בתפילת שחרית בתשעה באב [כולל תפילין ר"ת] (חז"ע עמ' שסא-שעג) לשולחן ערוך והרמ"א המנהג להתפלל שחרית בלי טלית ותפילין ורק במנחה נהגו להתעטף בטלית ולהניח תפילין (ש"ע סי' תקנ"ט ס"א, משנ"ב ס"ק א), והנהוגים כן טוב שינהגו שכל אחד יתעטף בציצית ויניח תפילין בביתו קודם תפילת שחרית ויקרא עימה "קריאת שמע" [אחר שברך ברכות התורה] [כולל תפילין ר"ת] ואח"כ יוריד את הטלית והתפילין וילך לביה"כ להתפלל שחרית, ובתפילת מנחה יחזור ויתעטף בציצית ויניח תפילין בברכותיה (נא"ח דברים ס"כה, חז"ע סס, כה"ח ס"ק א-ד, אור לאיון לגר"צ אבא שאול ח"ג פ"ט ס"כז).

יט. במוצאי הצום:

לספרדים: מותר לכבס וללבוש בגדים מכובסים, להסתפר (ש"ע סי' תקנ"ד) ולרחוץ את כל הגוף במים חמים, (תורת מועדים סי' יא ס"ג-ד) להקל לשאת אישה [מי שלא קיים פריה ורביה] (חז"ע ארבע תעניות עמ' תיט ס"ח) אבל נהגו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין (ש"ע סי' תקנ"ט ס"א) ולא לברך "שהחינו" (כה"ח ס"ק ח) עד למחרת [עשירי באב- יום שני] עד שקיעת החמה (ש"ע סי' תקנ"ט ס"א, ילקו"י עמ' תסט).

ולעניין שמיעת שירים עם מוזיקה מעיקר הדין מותר במוצאי תשעה באב והמחמיר לעצמו עד עשירי באב [יום שני] עד שקיעת החמה תבוא עליו ברכה (ילקו"י ארבע תעניות עמ' תעד).

לאשכנזים: נוהגים להחמיר ברחיצה (במים חמים), כיבוס ותספורת (סי' תקנ"ט ס"א ומשנ"ב ס"ק ג) וכן נוהגים שלא לאכול בשר ולא לשתות יין (הרמ"א סי' תקנ"ט ס"א) וכן שירים עם מוזיקה (משנ"ב סי' תקנ"ט ס"ב, פסקי תשובות סס ס"ב) וכן שלא לברך "שהחינו" עד למחרת [עשירי באב- יום שני] עד חצות יום (הרמ"א סי' תקנ"ט ס"א ומשנ"ב ס"ק ג)

כ. במוצאי הצום מברכים "ברכת הלבנה" ואם אפשר ינעלו קודם נעלי עור ויטעמו משהו (חז"ע עמ' תי) ומבדילים בבית על כוס יין ושותהו ואינו מברך על הנר ולא על הבשמים (ש"ע סי' תקנ"ט ס"א) שהרי אסור לאכול קודם שיבדיל על היין. (ש"ע סי' רלט ס"א ומשנ"ב ס"ק א)

כא. חולה וכיו"ב שמותר לו לאכול בתשעה באב עושה הבדלה על יין [ללא בשמים] לפני אכילתו הראשונה ויכול להוציא ידי חובה את בני ביתו אע"פ שהם מתענים [והיו פטורים מהבדלה במוצאי הצום], ואחרי ההבדלה ישתה מהיין מלא לוגמיו (חז"ע עמ' שמח) וזה בנוסף להבדלה שעשה על הנר במוצאי שבת. קטנים [מגיל 6 ומעלה] שאוכלים בתשעה באב צריכים לעשות הבדלה לעצמם (חז"ע עמ' קנב).

סדר מוצאי שבת זה (נלקט מתוך תורת מועדים להר"ד יוסף ומתוך סי' פסח ותשעה באב שחל בשבת לר"ז כ"ז כהן)

- יש לקיים את שעורי התורה לפני מנחה, ואחרי מנחה ילכו האנשים לבתיהם, לאכול סעודה שלישית [ולא יאמרו בפירוש שאוכלים "בשביל הצום"] ויסיימו האכילה לפני שקיעת החמה (48: 7).
- משקיעת החמה אין לאכול ואין לרחוץ ידיים וכו' ככל דיני תשעה באב, (וטוב מסי' דקות לפני השקיעה) אולם עד צאת שבת אין להוריד את נעלי העור שזהו אבילות ברבים בשבת.
- בצאת השבת (19: 8) יש לומר "ברוך המבדיל בין קודש לחול" ולהחליף את הנעלים ואת הבגדים ויזכירו גם לנשים שיאמרו כן ויחליפו כנ"ל ויש לזכור שאסור ללבוש בגדים מכובסים. [גם אלה שמקפידים זמן ר"ת]
- ראוי לגבאים להכריז שתפילת ערבית תהיה כ-20 דקות אחרי צאת השבת (35: 8) כדי שתהא שהות לאנשים להחליף נעליהם ובגדיהם ולבוא מבתיהם לאחר צאת השבת עם ספרי הקניות.
- מצאת השבת ועד התפילה יורידו הגבאים את הפרוכת מההיכל ואת הרימונים של סה"ת, יזיזו כסאות לצד ויפרסו שטיחים וכיוצא"ב על הרצפה. [אבל לא לפני צאת שבת!] (חז"ע עמ' שלג)
- אין אומרים "לדוד ברוך ה' צורנו" אלא מתחילים "על נהרות בבל" [בעמידה יוסיף "אתה חוננתנו" כבכל מוצאי שבת] ואחרי העמידה מביאים נר ומברכים "בורא מאורי האש" [יביאו מסי' נרות ויפורסם בביה"כ שכולם יוכלו להיות קרובים לנר] ואח"כ קוראים איכה וכו' (אין מברכים על בשמים).
- כשחוזר לביתו יזכיר לאשתו ולבני ביתו לברך "בורא מאורי האש" ולא יאמר "ויתן לך".
- המקפידים כל השנה על זמן רבינו תם יקפידו בזה גם השבת, לענין ברכת מאורי האש.

שיעורים באשדוד לציבור הרחב בבי"כ החיד"א רח' יצחק הנשיא 22 אזור ג': ליל תשעה באב- ב-9:45 הרב שלמה קדוש וב-10:30 הרב יהודה יוספי. **ביום תשעה באב-** ב-2:00 בצהריים מצגת על גדולי ישראל, ועוד רבנים, הרב יעקב לייפער, הרב יהודה סבח, הרב פנחס קריספין, ב-7:15 מנחה וערבית.